

## הבדלת ערי לויים יהושע פרק כא

### הקדמה

- בפרקנו נלמד על הבדלת ערי הלוויים. כל 12 השבטים הפרישו מחלקם ערים עבור הלוויים. פרק זה מתקשר, אפוא, לנושא רחב יותר בתורה - מעמדם של בני שבט לוי, שבט מיוחד אשר הופרש במדבר להיות משרתי המשכן, מורי הוראה ו"שומרי משמרת הקודש". אחד הביטויים המובהקים ביותר למעמדם הוא האופן המיוחד שבו הם מתיישבים בארץ ישראל. אמנם, התלמידים טרם למדו חומש במדבר והם אינם מכירים את המקורות על הקדשת שבט לוי, על כן נעסוק בפתיחת השיעור באופן כללי במעמדם המיוחד כדי להבהיר את הרקע לפרק.
- רובו המוחלט של הפרק – רשימות הערים אשר ניתנו לכל אחת ממשפחות בני לוי. לא נקרא פסוקים אלו. נעסוק בפרק באופן כללי ונקרא רק את תחילתו (פס' א-ג) ואת סופו (פס' לט-מג).

המורה יפתח את השיעור בשאלה: "האם יש בכיתה מישהו/מישהי ממשפחה של לויים, או קרוב משפחה שכזה?" התלמידים יספרו אלו לויים הם מכירים.

המורה ישאל: "מה זה אומר שהם לויים?" "האם יש משהו מיוחד שהם עושים, או לא עושים, בגלל שהם לויים?" הילדים יענו על פי מה שהם מכירים: יש עליה מיוחדת ללוי בבית הכנסת, הלוי נוטל ידיים לכהן לקראת ברכת כהנים, לויים אינם עורכים פדיון הבן ועוד. יתכן וגם יעלה בשיחה שמות משפחה מיוחדים של לויים שבאמצעותם ניתן "לזהות" אותם (לוי, סגל, הורביץ..).

מתברר, אם כן, שיש.. אנשים מיוחדים בינינו.. איך הדבר הזה התחיל? מתי הוחלט שהלויים הם שבט מיוחד, ולמה?



עדיין לא למדנו מתי הוחלט ששבט לוי יהיה שבט מיוחד.

אבל דבר אחד כן למדנו על שבט לוי. (בשלב זה של שנת הלימודים התלמידים כבר למדו על מעשה העגל בספר שמות פרקים לב-לג). המורה יוכל לכתוב על הלוח את המילים:

### מי לה' אלי!

או, לתת לתלמידים לגלות את המשפט הזה במשחק "איש תלוי".

מה מזכיר המשפט הזה?

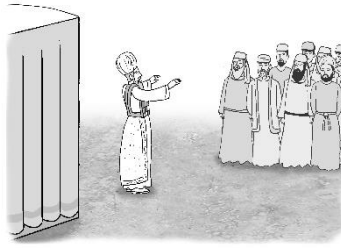
בשעה שחטאו בני ישראל בעגל, היה רק שבט שיכול היה להיענות לקריאה של משה: "מי לה' אלי", ומדוע? משום שהוא היה השבט היחידי שלא דבק בו רבב, וגם כשבני ישראל נגררו לעשות עגל, שבט זה לא השתתף בדבר כלל וכלל. זהו שבט לוי.

בספר במדבר (שטרם למדנו, אך נספר על כך כעת לתלמידים) התורה מספרת כי לאחר שהוקם המשכן החלו שבטי ישראל להתארגן סביבו, וכל שבט קיבל את המקום המיוחד לו במחנה. באותו הזמן ציווה הקב"ה את משה להקדיש את שבט לוי כשבט מיוחד. מאותו הזמן נהיה שבט לוי לשבט קדוש הנושא בתפקידים שונים.

נסתכל באיורים שלפנינו ובפסוקים שתחתיהם. אלו פסוקים מהתורה המלמדים אותנו מהו תפקידו של שבת לוי. נבקש מהתלמידים לומר את התפקידים, ונרשום אותם על הלוח:



"יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל" (פרשת וזאת הברכה' דברים פרק לב)



"והעמדת, את הלויים, לפני אהלן ולפני בניו.. והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל.. ואחרי כן באו הלויים לעבד את אהל מועד. (פרשת בהעלותך, במדבר פרק ח)



"המה ישאו את המשכן ואת כל כליו.. ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים, ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים" (פרשת במדבר, במדבר פרק א)

נרשום את התשובות של התלמידים על הלוח:

- הלויים מפרקים ומרכיבים את המשכן
- הלויים עובדים במשכן (בתפקידים שמסייעים לכוהנים, כגון: שמירה שלא יקרבו זרים, נגינה, פתיחת שערים)
- הלויים מלמדים תורה את עם ישראל

כלומר: שבת לוי הוא שבת קדוש שעוסק ברוחניות – בעבודת המשכן ובהוראת התורה.

כעת נגלה דבר נוסף על שבת לוי, עוד הלכה שהתורה אומרת על השבת המיוחדת הזו:

לבני שבת לוי אין נחלה בארץ ישראל!

בגלל התפקיד החשוב שלהם שבת לוי לא יכול להתיישב בערים ולעסוק בעבודת האדמה ובפרנסה כמו השבטים האחרים. על כן, הלויים מתפרנסים ממעשרות שניתנים להם על ידי בני ישראל. וגם נחלה אין להם.

לאחד מחכמי ישראל הענקים שחי בספרד לפני כאלף שנה קראו: רבי משה בן מימון, ובראשי תיבות: הרמב"ם. בספרו הוא כתב הסבר לכך שבני לוי לא מקבלים נחלה משלהם (נסביר בלשונו)



רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יג הלכה יב:

"ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו? מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם: לא עורכים מלחמה כשאר ישראל, ולא נוחלים, ולא זוכים לעצמן בכח גופם, אלא הם חיל השם שנאמר בך ה' חילו.."

ניתן לפתח מעט את הדיון על ההסבר של הרמב"ם: השאלה היא "איפה הראש שלך". מי שעסוק בחרישה, בזריעה, בנכסים ובחומר - ראשו טרוד בכך. הוא אינו פנוי להיות מופרש בצורה מיוחדת לחיי רוח שלמים וזמנו לא יכול להיות מוקדש רק לקרב את הציבור לעבודת ה'.

אם כן, נחזור לפרקנו. נשלמה מלאכת ירושת הארץ, לכולם יש ערים ובתים ו..היכן יגורו הלויים? הלא הם לא קיבלו נחלה.

על מי מוטלת החובה להקצות להם מקום לגור? התורה בחומש במדבר מצווה על בני ישראל להפריש ערים עבור הלויים. כל עוד לא היתה לעם נחלה, לא היה לו ממה להפריש ולא יכול היה לקיים את המצווה הזו. כעת, כאשר לכל שבט יש נחלה, מוטל על כל אחד ואחד להקצות ערים ללויים בתוך נחלתו.

ניתן להוסיף ולהמחיש לתלמידים את המצב שבו ישנם העוסקים בצרכי ציבור, פועלים למענו ובשל כך אינם פנויים לדאוג לעצמם לדברים מסוימים. חובתנו של הציבור הוא לדאוג להם בחזרה. המורה ימצא את הדוגמה המתאימה וימחיש אותה כדי לקרב את הפרק לעולמם של התלמידים מזווית נוספת. כעת ניגש לקרוא את פסוקים א-ב:



א וַיִּגְשׁוּ רְאֵשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם אֶל אֱלֻעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן וְאֶל רְאֵשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל.  
ב וַיִּדְבְּרוּ אֲלֵיהֶם בְּשֵׁלָה בְּאֶרֶץ כְּנָעַן לֵאמֹר: ה' צִוָּה בְיַד מֹשֶׁה לָתֵת לָנוּ עָרִים לְשִׁבְתֵּנוּ וּמִגְרָשֵׁיהֶן לְבִהְמֹתֵינוּ!



ניקח מספר תלמידים ונבנה איתם הצגה קצרה:  
שני תלמידים ייצגו את אלעזר והנשיאים  
שני תלמידים ייצגו אנשים משבט לוי  
ושלשה תלמידים ייצגו שבט אחר מישראל.



הלויים יצטרכו לשטוח את בקשתם בפני הנשיאים, והנשיאים יפנו אל זקני השבט. זקני השבט יקיימו דיון ביניהם על הקצאת הערים: מדוע חובה עליהם לעשות זאת, מה ירוויחו משיבת אנשים בני לוי בקרבם, וכדו'.

לאחר מכן נקרא את פסוק ג. בני ישראל נתנו את הערים לשיבת הלויים והכוהנים, כפי ציווי ה'.

"וַיִּתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלוֹוִיִּם מִנְחָלָתָם אֶל פִּי ה' אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת מִגְרָשֵׁיהֶן"

בסך הכל היו 48 ערי לויים, כלומר: כל שבט נתן כארבע ערים. במפה המצ"ב מסומנות חלק מהערים הללו. התלמידים יראו שגם ערי המקלט היו ערי לויים<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> המפות באדיבות הוצאת "ישקו העדרים" ואין לעשות בהם שימוש מעבר ללימוד בשיעור.



נקרא את הפסוקים האחרונים בנושא ערי הלוויים, ואחר כך את פסוקי הסיום לפרק שהם פסוקי הסיום לכל מפעל ההתנחלות. כעת, משנחלו בני ישראל את נחלותיהם, והקצו את ערי המקלט וערי הלוויים, תם ונשלם מפעל הכיבוש וההתנחלות.

לט כל ערי הלוויים בתוך אֶחָזֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָרִים אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה וּמֵגֵרְשֵׁיהֶן: מִתְּהַיִּינָה הָעָרִים הָאֵלֶּה עִיר עֵיר וּמֵגֵרְשֵׁיהֶן סְבִיבֹתֶיהָ כִּן לְכָל הָעָרִים הָאֵלֶּה:  
 מא וַיִּתֵּן ה' לְיִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַתָּת לְאַבְרָם וַיְרִשׁוּהָ וַיָּשְׁבוּ בָּהּ מִבְּ וַיִּנַּח ה' לָהֶם מִסְבֵּיב כָּל־אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָם וְלֹא עָמַד אִישׁ בְּפָנֵיהֶם מִכָּל אִיבֵיהֶם אֶת כָּל אִיבֵיהֶם נָתַן ה' בְּיָדָם:  
 מג לֹא נָפַל דָּבָר מִכָּל הַדָּבָר הַטוֹב אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל בְּיַת יִשְׂרָאֵל הַכֹּל בָּא:

## “לא נפל דבר מכל הדבר הטוב!”



פסוקי הסיום של פרק כא מהווים פסוקי סיום לכל נושא הנחלות. כעת, לאחר שגם הלויים קיבלו את עריהם אכן כולם מסודרים ותמה חלוקת הארץ לשבטים. פסוקים מרגשים אלו מזמינים אותנו ..לחגוג. לחגוג סיומה של תקופה, סיומו של מפעל הכיבוש וההתנחלות. לחגוג את הדרך הארוכה שעשינו ממעבר הירדן, דרך המלחמות, הניסים והנפלאות, וחלוקת הארץ בגורל לשבטים. להודות לה' על ששמר את הבטחתו אשר נתנה לעם לישראל במצרים: "אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מִצְרַיִם...אֶל אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ" (שמות ג, יז) ולהודות לה' על הארץ שלנו, על ישראל היפה והטובה!

נשתף את התלמידים בחגיגה:

נביא לכיתה שירי ארץ ישראל, אפשר לתת לתלמידים לזהות שירים כחידות, אפשר להקרין מילים של שירים ולשיר יחד.



אפשר להציג תמונות מארץ ישראל במצגת שהמורה יכין, או שכל תלמיד יביא תמונה, או יספר על המקום המיוחד שהוא אוהב בארץ ישראל, או כל רעיון שיש למורה - להדגיש עם סיום הלימוד על נחלת הארץ לפני למעלה מ3000 שנה, את הקשר לארץ בה אנו חיים.